

Дылан Томас

...для мёртвага
няма заўтра...

Першазьвяры каханья

Навэлы

ГОСЬЦЬ

Рукі наліліся стомай, хаця ўсю ноч праляжалі на ложку паверх прасьцінаў. Ён падносіў іх толькі да роту і да сэрца, якое заходзілася ў грудзях. Хваравіта-блакітныя ручаіны венаў упадалі ў белае мора. Ад малака ў шчарбатым кубку побач ішла пара. Пацягнула раніцай. Ён зразумеў, што пеўні на двары закінулі галовы і кукарэкаюць на сонца. Прасьціны, якімі ён быў накрыты – ці ня саван? Заклапочанае ціканьне гадзінніка паміж фотаздымкамі маці і нябожчыцы жонкі – ці ня голас зацятага ворага? Час літасьціва дазволіў сьвяціць на яго ложак сонцу, але бязьлітасна адлічыў яму пару сысьці, калі надыйшла ноч, і ён яшчэ больш прагнуў чырвонага сьвятла і жыватворнага цяпла.

*Пераклад
з ангельскай –
Кацярыны
Крываішэйцавай.*

Рыянан, якая даглядала памерлага, паднесла

шчарбаты край кубка да мёртвых вуснаў. Пад рэбрамі нешта білася, але наўрад ці сэрца. У мёртвых сэрца ня б'ецца. Раней, пакуль ён ляжаў і чакаў сваёй чаргі на абмерваньне і фармалін, Рыянан разрэзала яму грудзі кніжным сьцізорыкам, выняла сэрца і ўставіла гадзіннік. Да яго данеслася, як яна ўжо трэці раз кажа: Выпі малачка, смачнае. І адчуўшы кіслы смак малака ў роце і пяшчотны дотык яе рукі да ілба, ён зразумеў, што не памёр. Ён жывы. На вялізных абшарах месяцы перацякалі ў гады, замыкаючы кола спустошаных дзён.

Калаган меўся сёння сесьці і паразмаўляць з ім. У галаве гучалі галасы – ён чуў, як змагаюцца Калаган і Рыянан, пакуль не заснуў, паспытаўшы крывавага смаку словаў. Рукі наліліся стомай. Ён сумна разважаў пра сваё даўгое белае цела, праз бакі якога праступілі рэбры. Калісьці рукі трымалі іншую далонь. Калісьці яны высока падкідвалі мяч. Цяпер яны мёртвыя. Ён мог запусьціць іх у валасы, ці нерухома скласьці на жываце, ці даць ім заблукаць у лагчыне паміж грудзямі Рыянан. Што ні рабі – усё адно. Яны такія ж мёртвыя, як стрэлкі гадзінніка, і рухаюцца гэтаксама механічна.

Можа, зачыніць вакно, пакуль не пацяплее? – прапанавала Рыянан.

Мне ня холадна.

Ён сказаў бы ёй, што мёртвыя не адчуваюць ні холаду, ні цяпла, што пад покрыва да яго не прабрацца ні сонцу, ні ветру. Але яна толькі ўсьміхнулася б па-добраму, як яна ўмее, і, пацалаваўшы яго ў лоб, спыталася б: Пітэр, што на цябе найшло? Прыйдзе час – ты абавязкова акрыяеш. Прыйдзе час – ён, юнак-здань, будзе блукаць пагоркамі Джарвіса і чуць, як людзі кажучь: Гэта прывід Пітэра – паэта, які стаў мерцьвяком задоўга да сьмерці.

Раніцай Рыянан, падаткнуўшы яму пад плечы прасьціны, пацалавала яго, каб прачынаўся, і прыбрала шчарбаты кубак.

Нехта пэндзлем правёў каляровую рысу пад сонцам і аблямаваў яго пloidмаю колаў. Сьмерць вострыць касу, але ў гэты летні дзень ня будзе скошаная ніводная жывая сьцябліна.

Хворы чакаў госьця. Пітэр чакаў Калагана. Пакой утвараў асобны сусьвет. Ягоная планета доўжыла свой рух, над ёй узыходзіла сонца, і заходзіў месяц. Калаган – заходні вецер, а Рыянан, як вецер з Таіці, разьвейвала прынесены з захаду холад.

Ён паклаў рукі на галаву – камень на камяні. Голас Рыянан ніколі ня быў такім чужым, як тады, калі яна называла кіслае малако смачным. Яна – ці не вар'ятка, якая ўпрошвае любага скінуць з сябе строі сьмерці? Уначы хтосьці павымаў з яго ўсё, апроч механічнага сэрца. Гэтае, пад панцырам рэбраў, – не ягонае, і не ягоная жылка пульсуе ў назе. Яго рукі не маглі болей ні зварухнуцца, ні атуліць дзяўчыну, ні захінуць яе ад вятроў і ліхіх людзей. Ва ўсім сьвеце не было нічога больш чужога за ўласнае імя. А паэзія – нізка словаў, нацягнутая на жэрдкі. З камечыкаў гукаў вусны ляпілі словы.

Для мёртвага няма заўтра. Ён ня думаў, што пройдзе ноч, мінуць мроі – і жыцьцё прарасьце зноў, нібы кветка праз шчыліны труны.

Вакол яго агромністы пакой. З рамак зірнула падманнае падабенства жаночых абліччаў. Вось твар маці, зжаўцелы авал у аблямоўцы

старога золата і ценькіх валасоў. Далей – нябожчыца Мэры. Як моцна ні дзьме Калаган, сьценам абапал Мэры ніколі ня ўпасьці. Ён згадаў, якой яна была, як казалі: Пітэр, дарагі, Пітэр. Згадаў усьмешку ў вачах.

І згадаў, што не ўсьміхаўся з той самай начы – ужо сем гадоў. Тады сэрца скаланула так, што ён упаў як падкошаны. Тады заход, неверагодны заход сонца вяртаў сілы. Па-над дахам, па-над узгоркамі прапывалі поўні, за вясной надыходзіла лета. Як ён увогуле жыву, пакуль гучны крык Калагана не садзьмуў са сьвету павуту, а Мілісэнт не ахінула яго сваім хараством? Ды мёртвым ня трэба сяброў. Ён глянуў пад прыадчыненае вечка труны. У яго ўтаропіўся нехта васкова-бледны, выпрастаны і скачанелы. Зьняўшы манеты з мёртвых вачэй, ён зазірнуў ва ўласны твар.

Множцеся, пясок да пяску, крычаў ён, пакуль я ня здзьмуў вашыя гліняныя хацінкі адным подыхам. Калі зьявілася Мэры, паміж чарадою дзён была толькі боскасьць, якой ён яе атачыў. Ягонае дзіця ва ўлоньні Мэры забіла яе. Ён адчуў, як цела стала бязважкім, і людзі – раней лёгкія, як пушынкi – цяпер ступалі каванымі абцасамі праз яго і па ім.

Ён заплакаў: Рыянан, Рыянан, хтосьці падхапіўся і ўдарыў мяне ў бок. Кап, кап, сочыцца кроў. Рыянан, загаласіў ён.

Яна хуценька ўзьнялася па лесьвіцы і стала выціраць яму сьлёзы са шчок рукавом сукенкі.

Раніца высьпявала ў велічны поўдзень, а ён усё ляжаў і ня рухаўся. Рыянан прыходзіла і сыходзіла. Калі яна схілялася над ім, ён адчуваў ад яе сукенкі пах малака і канюшыны. З нечаканым здзіўленьнем сачыў ён, як спакойна яна рухаецца па пакоі, як змахвае пыл з нябожчыцы Мэры ў рамцы. Падумалася, што з такім самым здзіўленьнем мёртвыя сочаць за рухамі жывых, заўважаюць румянак на скуры. Ёй бы сьпяваць, праходзячы ад каміну да вакна, расстаўляючы рэчы па месцах, ці гусьці бы пчолка за працай. Але калі б яна загаварыла, ці засьмяялася, ці пастукала пазногцямі аб тонкі метал падсьвечнікаў, каб той азваўся меладычным званам, ці калі б пакой раптам напоўніўся птушыным гоманам, ён бы расплакаўся зноў. Яму падабалася глядзець на нерушныя хвалі пасьцелі, уяўляць сябе выпай дзе-небудзь у паўднёвым моры. На гэтай высьпе, багатай дзівоснымі расьлінамі, улетку з дрэваў зьвісалі прарослыя з зернейкаў плады, крыху драбнейшыя за яблыкi. Варта падзьмуць акіянскім вятрам – і яны ападуць на зямлю, каб стаць спажывай для сьлімакоў.

Думкі пра выпу з паўднёвымі пячорамі нагадалі яму пра ваду. Яму нясьцёрпна хацелася вады. Сукенка Рыянан шамацела ціхім плёскатам вады. Ён паклікаў яе, дакрануўся да ліфу сукенкі і адчуў у руках ваду. Вада, сказаў ён, і распавёў ёй, як яшчэ хлопчыкам ляжаў на скалах і лавіў пальцамі халодныя формы на паверхні вады. Яна прынесла і трымала шклянку з вадой на ўзроўні ягоных вачэй, так што ён бачыў пакой скрозь вадзяную заслону. Ён ня піў, і яна адставіла шклянку. Ён уяўляў прахалоду на дне мора. Цяпер, па летнім поўдні, ён ізноў жадаў, каб вада атуліла яго з усіх бакоў, каб быць ня выпай над вадою, а зялёнай купінкай у вадзе, што азіраецца ў мораку пячоры. Ён шукаў якіх-небудзь халодных словаў і склаў радок пра аліўкавае дрэва, якое

расло на дне возера. Але гэтае дрэва было дрэвам словаў, а возера рыфмавалася з іншым словам.

Сядзь пачытай мне, Рыянан.

Пасьля таго, як ты паясі, сказала яна і прынесла яму есьці.

Ён ня думаў, што яна спусьцілася на кухню і ўласнымі рукамі згатавала яму вячэру. Яна проста пайшла і вярнулася з ежай, як дзева са Старога Завету. Яе імя нічога ня значыць. Проста халодны гук. Дзіўнае імя з Бібліі. Такая ж жанчына абмывала цела, зьнятае з дрэва. Яе халодныя пальцы, быццам дзесяць блаславенняў, дакраналіся да ранаў. Ён мог крыкнуць ёй: Пакладзі мне пад руку пахкія зёлкі. Намасьці мяне сваёй духмянай сьлінай.

Нарэшце яна села побач і спыталася: Што табе пачытаць?

Ён паціснуў плячыма – яму ўсё адно, што чытаць, абы толькі слухаць яе і ні пра што ня думаць, апроч пераліваў яе голасу.

Ах! Ціха лягу долу я, пачые галава,

У ціхім сьне, сьмяротным сьне, і ціхі даляціць

Гук голаса Таго, хто йдзе праз вечаровы сад.

Яна дачытала да таго, як Чарвяк запоўз на лісток Лілеі.

Сьмерць ізноў скавала ўсё яго цела. Вочы заплюшчыліся.

Не было супакаеньня – ні ад болю, ні ад абрысаў сьмерці, якія рабілі сваю звыклую справу нават у цемры пад цяжкімі вечкамі.

Пацалаваць, каб ты прачнуўся? спытаў Калаган. На руку Пітэра лягла яго халодная рука.

І цалавалі ўсе пракажонья, адказаў Пітэр і падзівіўся сэнсу сваіх словаў.

Рыянан заўважыла, што ён болей ня слухае, і ціхенька выйшла.

Застаўшыся адзін, Калаган нахіліўся над ложкам і пацягнуўся падушачкамі пальцаў да вачэй Пітэра. Ноч прыйшла, сказаў ён. Куды мы пойдзем?

Пітэр ізноў расплюшчыў вочы і ўбачыў выцягнутыя пальцы і сьвечкі, якія палымнелі быццам макавыя галоўкі. Нейкі страх і разам з тым дабрадаць ахінулі пакой.

Нельга, каб згасьлі сьвечкі, падумаў ён. Трэба сьвятло, сьвятло, сьвятло. Нельга, каб дагарэў knot, і аплыў воск. І ўдзень, і ўначы гэтыя тры сьвечкі, як тры дзяўчыны, павінны чырванець каля ложку. Тры дзяўчыны павінны ахоўваць мяне.

Першы агенчык страпянуўся і згас. Над другім і трэцім стуліў шэрыя вусны Калаган. Пакой патануў у цемры. Куды мы пойдзем? спытаў ён, але ня стаў чакаць адказу, скінуў з ложка прасьціны і ўзьняў Пітэра на рукі. Пітэр тварам дакрануўся да ягонага прыемна вільготнага паліто.

О, Калаган, Калаган, прагаварыў Пітэр, прыціснуўшыся вуснамі да чорнае тканіны. Ён адчуваў, як рухаецца цела Калагана – як напружваюцца і расслабляюцца цягліцы, як выгінаюцца плечы, як адштурхваюцца ногі ад зямлі, што імкліва бяжыць прэч. Вецер з глыбіняў скрозь гліну і вапну працінаў да самага закрытага твару. І толькі калі па сьпіне шарганулі галіны дрэваў, ён зразумеў, што голы. Каб не

закрычаць, ён цесна сьцяў вусны над вільготнай плоцьцю. Калаган таксама быў голы, як толькі народжаны.

Ці ж мы голыя? У нас – нашыя косьці, скура і плоць. У тваіх валахах – стужка крыві. Не палохайся. Твае сьцёгны – пад покрывам вен. Сьвет праносіўся паўз іх, вецер не суняўся, страсаючы ў месяцовым сьвятле плады бітвы. Пітэр пачуў птушыныя сьпевы, але не такія, як выводзілі птушкі на падзаконьні яго спачывальні. Птушкі былі сьляпя.

Ці ж яны сьляпя? спытаў Калаган. У іхніх вачах – цэлы сусьвет. У іх посьвісьце – чорнае і белае. Не палохайся. Пад яйкавым шкарлупіньнем – ясныя вочы.

Ён раптам спыніўся, трымаючы на руках лёгкага, як пушынка, Пітэра, і ціха паклаў яго долу – на зялёны лапак зямлі. Пад цяжарам скрыўленых дрэваў і травы далёка-далёка цягнулася даліна – туды, дзе з цемры на пупавіне зьвісаў месяц. З навакольных лясоў пачулася рэзкае клацаньне зброі і зоркападам пасыпаліся фазаны. Але хутка ноч зноў напоўнілася моўчай, сьцішыла храбусьценне апалых галінак пад нагамі Калагана.

Пітэр, памятаючы пра хворае сэрца, прыклаў руку да грудзей, але не адчуў цела. Кончыкі пальцаў трымцелі ад току крыві, але венаў не было. Ён мёртвы. Цяпер ён ведаў, што мёртвы. Здань Пітэра, нябачна спавіўшы здань крыві, стаяла на зямлі і дзівілася, як паракнее ноч.

Што гэта за даліна? спытаў голас Пітэра.

Даліна Джарвіса, адказаў Калаган.

Калаган таксама мёртвы. Няўмольна асядае шэрань, але ні костка, ні валасок не зварухнецца.

Гэта не даліна Джарвіса.

Гэта даліна аголеных.

Промні месяцу сьвяцілі ўдвая, утрая ярчэй, асьвятлялі кару і карэньні, і галінкі дрэваў Джарвіса, жвавых лясных вошай, абрысы камянёў і чорных мурашоў, што паўзлі пад імі, жвір у ручаінах, таямнічыя травы, нястомных трупных чарвякоў пад былінкамі. Са сваіх нораў на схілах узгоркаў павылазілі пацукі і ласавіцы. Поўсьць іх была выбеленая месяцовым сьвятлом. Яны множыліся і біліся, і мкнулі ў даліну, каб упіцца зубамі ў глотку быдлу. Не паспела жывёла, з якой высмакталі кроў, упасьці, а ласавіцы – зьбегчы, як, узняўшыся з гною на палях, на яе хмарай наляцелі мухі. Над аголенай далінай паплыў пах сьмерці – на твары месяца разьдзьмуваліся ноздры-горы. Цяпер за буйным быдлам пападалі авечкі, ля іх віліся мухі. Пацукі і ласавіцы прагна хапалі тушу, а потым адзін за адным, закусаныя авечымі блохамі, адкідаліся ад ранаў, што зеўралі ў поўсьці.

Пітэру падалося, што прайшло ўсяго імгненьне, як вецер падзьмуў мацней і пранізьлівей, скінуўшы на траву тлустых мух, і зьнёс у адную гурбу сіметрычна абгрызеныя да костак мёртвыя целы, і засыпаў іх зямлёй. Цяпер косткі жывёлы знішчалі чарвякі і жукі, працавалі над імі кемна і апантана. Кветкі і пустазелье на больш няісных грудзях прараслі праз шчыліны колерам памерлага жыцьця на маладым лісьці. А кроў, што калісьці цякла ў венах, прабілася скрозь зямлю і бегла

крыніцай, жывіла на сваім шляху травінкі, абуджала занесенае ветрам насенне.

Раптам усе ручаіны зрабіліся чырвонымі ад крыві – сеткай з дваццаці зьвілістых венаў яны абвілі ўсе дваццаць палёў, поўных запеклага жвіру.

Пітэр-здань узрадавана ўскрыкнуў. У голай даліне было жыцьцё, жыцьцё ў гэтай галізьне. Ён бачыў ручаіны, бачыў, як пульсуюе вада, як распускаюцца з мёртвых кветкі, і бачыў, як ад пралітай крыві набіраюцца падвойнай моцы карэньні і травы.

Але ручаіны здранцьвелі. Вусьце крыніцы скаваў подых сьмерці. Тлен цёмным лёдам лёг на ваду. Сьвятло, раней усевідушчае і рухавае, застыла ў месяцавых промнях.

Жыцьцё ў гэтай галізьне, перадражніў побач Калаган, і Пітэр ведаў, што ягоны прывід паказвае пальцам на мёртвыя ручаіны. Але пакуль ён казаў, а тое, чым у жывой плоці стала сэрца Пітэра, заходзілася ад жаху, жыцьцё выбухнула са жвіру тысячай жыцьцяў, як вырываецца з улонья цельца немаўляці. Ручаіны ізноў пабеглі па сваіх рэчышчах, а месяцавае сьвятло з новым характэрам лілося на даліну і падаўжала цені, і выцягвала кратаў і барсукоў з зімовага сну ў неўміручую поўнач сьвету.

Над узгоркам разьвідняецца, сказаў Калаган і ўзьняў нябачнага Пітэра на рукі. Сьвітанак і праўда далёка разьліваўся па пустэльні Джарвіса, усё яшчэ голай пад бледным перадзаходным месяцам.

Калі Калаган пранёсся ўздоўж краю ўзгоркаў, праз лясы, над ваколіцамі, дзе вірвала жыцьцё, дзе яго даганялі дрэвы, Пітэр усклікнуў ад радасьці.

Ён пачуў сьмех Калагана – як грукат грывотаў, падхоплены і ўзмоцнены ветрам. У ветры чуўся крык, з-пад зямлі ішло хваляваньне. То пад карэньнем, то па верхавінах ашалелых дрэваў ён і чужынец беглі навывперадкі з пеўнем. Яны караскаліся пад і над паваленымі агароджамі сьвятла і крычалі.

Слухай пеўня, закрычаў Пітэр, і прасьціны з ложку агарнулі яго ад самага падбароддзя.

Нехта пэндзлем правёў чырвоную рысу па ўсходзе. Аблямаваная прывідным колам поўня прасьвечвала праз воблака. Ён правёў языком па вуснах, якія раптам пакрыліся скурай і плоцьцю. У роце быў дзіўнаваты смак, як быццам мінулай ноччу, трыста начэй таму, ён выціснуў усё дашчэнту з макавай галоўкі і выпіў, і заснуў. У сьвядомасьці ўсплыла старая пагалоска пра Калагана. Ад сьвітаньня да зьмярканьня ён распавядаў пра сьмерць, бачыў матылька, завабленага сьвечкай, чуў сьмех, які ня мог быць званам у вушах. Певень закрычаў ізноў, і сьвіснула птушка, як каса над жытам.

Рыянан ступіла ў пакой. Рыянан з аголенай вабнай шыяй.

Рыянан, папрасіў ён, вазьмі мяне за руку, Рыянан.

Яна ня чула. Стаяла над ложкам і глядзела на яго з непераадольным смуткам.

Вазьмі мяне за руку, сказаў ён.

Навошта ты накрываеш прасьціной мой твар?

МАПА КАХАНЬНЯ

Тут і жывуць, сказаў Сэм Рыб, здвоенныя зьвяры. Ён паказаў на мапу Каханьня, квадратную мапу з марамі і выспамі, дзіўнымі кантынентамі з цемрай лясоў па краях. Здвоеная выспа на лініі экватару была на дотык як пашкоджаная ваўчанкай скура, і зноўку хвалявалася вада ў крывавым моры навокал. Тут аб сьпякотныя берагі разьбівалася прылівам семя, множыліся пясчынкі, міналі сезоны. Запал бацькавага лета змяняўся восеньню й першымі назубінамі зімы, пакідаючы выспу спараджаць са сваіх лагчынаў вятры на ўсе чатыры бакі.

Тут, сказаў Сэм Рыб, заглыбіўшы пальцы ва ўзгоркі маленькай выспы, жывуць першазьяры каханьня. І тут, ён ведаў, нашчадкі першакаханьня зьмешваліся з поўнай маладой моцы травой, з уласным дыханьнем і сокам, жывіўшым першыя стогны каханьня, якія да самай вясны не знаходзілі нярвовага водгуку ў спараваных былінках.

Бэт Рыб і Рубэн заўважылі абাপал выспы зьлёнае мора. Яно прабівалася праз зямныя разломы, як хлопчык – праз першыя ў жыцці пячоры. На марскім дне яны заўважылі накід – касцяк каналаў, якія злучалі выспу першазьяроў з багнай. Засаромленыя набрынялымі балотнымі расьлінамі, атрамантава-атрутным булькаценьнем і спараваньнем у траве і глеі, дзеці пачырванелі.

Тут, сказаў Сэм Рыб, пануюць два цыклоны. Ён правёў пальцам па ледзь накрэсьленых трохкутніках двух вятроў, па вуснах двух херувімаў у кутах. Цыклоны рухаліся ў адным напрамку. Яны насамоце паўзлі над гідкімі выпарэньнямі дрыгвы, узрадаваныя ценом прынесенымі імі залеваў і сьнегападаў, шумам сваіх подыхаў і асалодай першых жаданьняў. Цыклоны, як хлопец з дзяўчынай, ішлі па мітусьлівым сьвеце – пад імі стомлена гнала хвалі штармавое мора, а хмары разьляталіся разьюшанымі шматкамі, натыкнуўшыся на заслону золкага ветру.

Вярніцеся, робленыя блудныя дзеці, у бацькоўскую лабараторыю, прамовіў Сэм Рыб, тлустае цяля ўжо ў прабірцы. Ён адзначыў зьмену месца: атрамантавыя лініі цыклонаў паасобку перасякалі глыбокае мора і другі разлом паміж каханьнясьветамі. Херувімы падзьмулі мацней. Нястрымныя вятры і пырскі суладнага мора ляцелі ўсё далей і далей, пакуль цыклоны не запыніліся на перашыйку, што злучаў дзьве зямлі ў адно. Два слупы з мільёнаў спарышоў-пясчынак зьліваліся, як паказвалі рыскі мапы, у адзіную стыхію. Але атрамантавыя стрэлкі адкідвалі іх назад. І ўжо дзьве зняможаныя вежы, узмакрэлыя ад жарсьці, млелі ад жаху першага злучэньня – два бляклыя цені мкнулі над зямлёй.

Бэт Рыб і Рубэн ускараскаліся на пагорак, які азіраў вокам-камянём стракатуу даліну. Узяўшыся за рукі, яны напяваючы зьбеглі з пагорку і скінулі гетры на вільготную траву першага з дваццаці палёў. У даліне жыў дух, які будзе над ёю лунаць і калі ўсе ўзгоркі і дрэвы, усе скалы і ручаіны пахавае сьмерць з Захаду. Тут, на першым полі, сотні гадоў таму апантаны Джарвіс апладніў сваім семем улоньне без-

валосай дзяўчыны, якая прыблукала здалёк і спазнала з ім сутаргі каханьня.

Вось і чацьвёртае поле – дзівоснае месца, дзе памерлыя выходзяць з халодных магілаў і выкідваюць няпэўнымі нагамі п’яныя каленцы, ці б’юцца на плынях зрынутага анёлы. Дух чацьвёртага поля сядзіць глыбока ў зямлі – там, куды нават сляпяны карані не зарываюцца за сваімі самкамі – але ўздываецца з цемры, вырываючы бездань і змрок з сэрцаў усіх, хто крочыў далінаю дваццаць ці болей міляў ад самых гор.

Дабегшы да дзясятага – сярэдняга – поля, Бэт Рыб і Рубен грукалі ў дзверы хатак і пыталіся дарогі да першай выспы сярод пагоркаў каханьня. Яны пастукаліся з чорнага ўваходу. У адказ – як папярэджаньне – напятая цішыня.

Узяўшыся за рукі, яны беглі басанож праз астатнія дзесяць палёў да вод Ідрысу, дзе вецер разносіў пах водарасьцяў, а дух даліны абмывала марскім дажджом. Але спусьцілася ноч, паклаўшы руку на сьцягно, раку ахутаў туман, і прывідныя абрысы, наблізіўшыся ўшчыльную, змянілі форму. Сілуэт выспы ў атачэньні цемры – у палове мілі ўверх па рацэ. Бэт Рыб і Рубэн цішком падкраліся да краю вады, што лёгка плёскала хвалямі. Ubачылі, як сілуэт расьце, разамкнулі рукі, скінулі з сябе летнюю вопратку і пабеглі, голыя, у ваду.

Уверх па рацэ, уверх па рацэ, прашаптала яна.

Уверх па рацэ, сказаў ён.

Плынь шапіла іх за ногі і панесла ўніз па рацэ. Але яны адолелі яе і паплылі да выспы, што ўзвышалася на даляглядзе. Тут з дна ракі ўзьняўся глей і засмактаў ногі Бэт.

Уніз, закрычала яна, спрабуючы вырвацца.

Рубэн, спавіты водарасьцямі, змагаўся з шызымі пасмамі, што хачелі звязаць яму рукі, і вяртаўся за ёй да берага, да прыморскай даліны.

Але Бэт плыла, і вада казытала яе, вада авалодвала ёю.

Каханая, усклікнуў Рубэн, узбуджаны казытаньнем вады і дотыкамі водарасьцяў.

І калі яны выйшлі голымі на дваццатае поле, яна прашаптала: Каханы.

Спачатку страх адштурхнуў іх адно ад другога. Яны нацягнулі адзеньне проста на мокрае цела.

Праз палі, сказала яна.

Праз палі, да пагоркаў, да горнага прытулку Сэма Рыба. Але дзеці, як зняможаныя вежы, беглі больш ня разам, а кожны сам сабою. Разгублена пазіралі на глей, зачырванеўшыся ад першага дотыку водаў тумановае выспы.

Тут і жывуць, сказаў Сэм Рыб, першазьвяры каханьня. Дзеці слухалі ў ранішняй прахалодзе, надта напалоханыя, каб узяцца за рукі. Ён ізноў дакрануўся да ўзгорку пад выспай і паказаў, як ссунуўся касцьяк каналаў, якія злучалі гразь з гразью, зялёнае мора з цямнейшым, і зьлівалі

ўсе каханьнепагоркі і выспы ў адно. Тут злучаюцца травы, злучаецца лісьце і зерне, сказаў Сэм Рыб, і падзеленыя воды злучаюцца і злучаюць. Сонца з травою і лісьцем, пясок з вадой, вада з маладой травой злучаюцца і злучаюць адно з адным дзеля нараджэньня і гадаваньня Зямлі. Сэм Рыб злучыўся калісьці з юнай жанчынай, як Дзядзька Джарвіс са сваёй безвалосай. Ён злучыўся з жаночкай вадой дзеля нараджэньня і гадаваньня дзіцяці, якое чырванела праз яго. Ён адзначыў, як блізка да багны ад здвоеных першазьвяроў, чарады здвоеных зьвяроў пад пагоркам – такім, як Дзядзькаў пагорак, які ўначы насупіўся і захінуўся камянямі. Дзеці парэзалі ногі аб Дзядзькаў пагорак, бо пантофлі і гетры назаўжды засталіся ў траве на першым полі.

Думкі пра пагорак супакоілі Бэт Рыб і Рубэна. Яны чулі ад Сэма, што пагорак першавыспы стаў на схіле мяккі як поўсьць, ці гладкі як лёд пад санкамі. Яны ўгадалі ўчарашні баязьлівы спуск.

Баязьлівы пагорак, сказаў Сэм Рыб, здзічэў ад узыходжаньня. Атачэньне юначага пагорку – белая сьцежка з каменя і лёду са слядамі сьлізганьня ног ці санак дзяцей, якія спускаліся ўніз. Іншая сьцежка ўзьбіралася ад падножжа ўверх па лініі чырвоных камянёў і крываваых адзнак патрэсканых слядоў уздымаўшыхся дзяцей. Спуск быў мяккі як поўсьць. Праз паразу на першым полі непакораны ўзгорак захінуўся вострай бранёй камянёў.

Бэт Рыб і Рубэн, нямаючы сілаў забыцца пра згорбленыя валуны і каменьчыкі ў траве, першы раз за дзень паглядзелі адно на аднаго. Сэм Рыб стварыў яе і выляпіў бы і яго па падабенстве, стварыў і сплёў бы дзяўчыну і хлопца разам як дзьве ліяны, што сягаюць з выспы і там зьліваюцца ў адзіную моц. Ён нагадаў ім пра глей, але не палохаў. А сівыя пасмы водарасьцяў павыдзіраныя, каб ніколі болей не варушыцца ў руках пльвуна. Скончыўся дзень узыходжаньня. Застаўся першы спуск, пагорак на мапе каханьня і дзьве галінкі з каменю і алівы ў руках дзяцей.

Робленыя блудныя дзеці ўначы вярнуліся ў горны прытулак – праз склепы і пакоі яны ўзняліся на гарышча, злучылі рукі і, шчасьлівыя, сузіралі зорны дах. Перад імі ляжала стракатая даліна. Травой дваццаці палёў сілкавалася быдла – начныя жывёліны йшлі паўз край ці плэхаліся ў цёпрых водах Ідрысу. Бэт Рыб і Рубэн зьбеглі з узгорку і як і раней адчулі пад нагамі пяшчотныя каменьчыкі. Хутчэй, толькі вецер у вушах, яны імчалі з Джарвіскага схілу. Да іхніх трапяткіх ноздраў даляталі марскія пахі з поўначы і з поўдню, дзе мора няма. Дзеці сьцішылі бег і апынуліся на першым полі на краі даліны, каб адшукаць свае гетры, пакінутыя якраз у каровіным капыце ў траве.

Яны нацягнулі гетры і пабеглі далей па прытаптанай траве.

Дзеці спыніліся. Доўжылася месяцовая ноч. З самага краю цемры пачуўся голас.

Сказаў голас, Вы – дзеці каханьня.

Дзе ты?

Я – Джарвіс.

Хто ты?

Тут, мае даражэнькія, тут, на краі, разам з вядзьмаркай.

Але дзеці ўцяклі ад голасу на краі цемры.

Вось і другое поле.

Яны спыніліся, каб аддыхацца, і пад ногі ім з віскатам кінулася ласавіца.

Трымайся мацней.

Будзем трымацца мацней.

Сказаў голас, трымайцеся мацней, дзеці каханьня.

Дзе ты?

Я – Джарвіс.

Хто ты?

Тут, тут, лёг з дзевай з Далгэлэй.

На трэцім полі чалавек-Джарвіс кахаўся з маладзенькай дзяўчынай, называў іх дзецьмі каханьня і кахаўся з яе зданню, з малочным пахам яе дыханьня. Ён кахаў калеку на чацьвёртым полі – доўга кахаў яе зьнявечанае цела. Ён праклінаў аслупянелых дзяцей, якія ўбачылі яго з паралізаванай каханкай на пятым полі, якое аддзяляла чвэртку даліны.

Дзяўчына з Тыгэр Бэй схапіла Джарвіса і яе вусны адбіліся на яго шыі чырвоным разьбітым сэрцам. Гэта было шостае поле, пабітае буррай, дзе, вырываючыся з яе рук, ён спасьцігнуў іх цнатлівасьць – дзьвюх красак, якія хістаюцца ў вуху сьвіньні. Мая ружачка, сказаў Джарвіс, але ад сёмага каханьня застаўся толькі пах на далонях, на яго чуйных пальцах, якія краналі Гламорганскую язву на восьмым краі. Дзявятым разам яго абслугоўвала набожная жанчына з Манастыру Бэтэлева Сэрца.

На дзясятым, сярэднім, полі дзеці закрычалі – сьвет хмызьняку дзесяцікроць адгукнуўся сярод ночы – вышэй, вышэй і ўніз.

Адказ пачуўся глыбока ўначы, калі шматгалосьсе адзінага голасу спачувальна адказала на двугалосае запытаньне, звон якога – вышэй, вышэй і ўніз – лунаў у паветры.

Мы – Джарвіс, казалі галасы, Джарвіс ляжыць у хмызьняку, у абдоймах жанчыны, зялёнай юначкі, безвалосай, на каленях у манашкі.

Дзеці слухалі, як яны пералічылі сваіх каханых. Бэт Рыб і Рубэн пачулі дзесяць прароцтваў і палахліва адступілі. Праз астатнія палі, на шэпт апошніх дзесяці каханьняў, на голас старога Джарвіса, сівога ў змроку перадсьвіталых ценяў, яны імчалі да Ідрысу. Выспа зьзяла, плёскала рэчка, і кожны подых ветру трывожыў роўнядзь вады, як лашчыў цела. Ён зьняў з яе летнюю вопратку. Яна ўзьняла рукі, быццам лебедзь крылы. За ёю стаяў аголены хлопец. Яна павярнулася й адчула, як ён уваходзіць у зыбкія хвалі за ёю сьледам. Недзе ззаду абарваўся бацькаў голас.

Уверх па рацэ, паклікала Бэт, уверх па рацэ.

Уверх па рацэ, адазваўся ён.

Гэтай ноччу толькі цёплыя воды на мапе абмывалі берагі выспы першазьвяроў, белаі у маладзіковым сьвятле.